

TEORIE KANONICKÉHO PRÁVA

IGNÁC ANTONÍN HRDINA
MILOŠ SZABO

KAROLINUM

Teorie kanonického práva

**Ignác Antonín Hrdina
Miloš Szabo**

Recenzovali: doc. JUDr. Milan Kindl, CSc.
doc. JUDr. Stanislav Příbyl, Ph.D., Th.D.

Imprimatur
+ Dominik kardinál Duka, arcibiskup pražský
Č.j. S/2017/474 dne 2. listopadu 2017

Imprimi potest
+ Michael Pojezdný, O.Praem, opat strahovský
Č.j. ÚK 1110/2017 dne 20. listopadu 2017

Vydala Univerzita Karlova
Nakladatelství Karolinum
Praha 2018

www.karolinum.cz

Redakce Vendula Kadlečková

Grafická úprava Jan Šerých

Sazba DTP Nakladatelství Karolinum

Vydání první

© Univerzita Karlova, 2018

© Ignác Antonín Hrdina, Miloš Szabo, 2018

ISBN 978-80-246-3919-2

ISBN 978-80-246-3955-0 (pdf)

Univerzita Karlova
Nakladatelství Karolinum

www.karolinum.cz
ebooks@karolinum.cz

OBSAH

Seznam zkratek	13
Úvod	17

ČÁST PRVNÍ: POJEM KANONICKÉHO PRÁVA A POJMY SOUVISEJÍCÍ

Pojem práva obecně	25
Pojem práva v různých významech	25
Různé přístupy k právu (právo přirozené a právo pozitivní)	26
Jusnaturalistický přístup	27
Juspozitivistický přístup	29
Sociologické přístupy	31
Právo božské a právo lidské	35
Právo kanonické, právo konfesní a právo církevní	36
Právo kanonické	39
Specifické rysy kanonického práva	40
Princip personality kanonického práva	41
Rozlišování vnějšího a vnitřního oboru	42
Princip kanonické umírněnosti	44
Princip koncentrace moci	45
Absence přímého donucení	47
Pojem a předmět kanonického práva	48
Pojem kanonického práva	48
Předmět kanonického práva	49
Právo světské a právo kanonické	53
Pohled do právních dějin	53
Platnost kanonického práva v současnosti	55
Možné kolize	58
Kanonické právo a neprávní normativní systémy	61
Kanonické právo a křesťanská morálka	61
Kanonické právo a katolická dogmatika	64

ČÁST DRUHÁ: KANONICKÉ PRÁVO JAKO VĚDECKÁ A PEDAGOGICKÁ DISCIPLÍNA

Kanonické právo jako vědecká disciplína	69
Předmět a metoda kanonickoprávní vědy	70
System kanonickoprávní vědy	71
Propedeutické disciplíny	72
Kanonickoprávní dogmatika	74

Sdružené (aplikované) právní vědy	74
Související disciplíny	76
Kanonické právo jako pedagogická disciplína	77
Výuka kanonického práva v kněžských seminářích a na teologických fakultách	77
Výuka kanonického práva na církevních fakultách a institutech kanonického práva.	78
Výuka kanonického práva na „světských“ právnických fakultách	80
Kanonické právo a teologie	80

ČÁST TŘETÍ: KANONICKÉ PRÁVO V OBJEKTIVNÍM SMYSLU

Formální prameny platného kanonického práva	87
Pojem a klasifikace pramenů kanonického práva.	88
Kanonické normativní právní akty (kanonické právní předpisy)	89
Pojmové znaky kanonického normativního právního aktu	89
Obecná klasifikace kanonických normativních právních aktů	91
Klasifikace podle stupně právní síly	91
Klasifikace podle působnosti	93
Klasifikace podle Kodexu kanonického práva	94
Církevní zákony	94
Pojem církevního zákona	95
Kodifikace v církevním zákonodárství	97
Subjekty zákonodárné pravomoci a označení jejich zákonů	98
Obecně závazná nařízení	101
Obecné prováděcí předpisy	103
Tvorba a novelizace kanonických právních předpisů	103
Kanonická normotvorba	104
Novelizace právních předpisů	108
Struktura kanonického právního předpisu	111
Jazyk kanonického právního předpisu	115
Sbírky kanonických právních předpisů	121
Instrukce, stanovy a jednacích řády	124
Normativní instrukce	124
Stanovy	125
Jednacích řády	127
Závaznost dokumentů Apoštolského stolce	128
Kanonickoprávní obyčej	131
Pojem právního obyčej	132
Klasifikace kanonickoprávních obyčejů	133
Podmínky vzniku kanonickoprávního obyčej	134
Zrušení kanonickoprávního obyčej	137
Kanonické normativní právní smlouvy	138
Prameny kanonického práva podle právní síly	139

Normy kanonického práva	141
Pojem, struktura a klasifikace kanonickoprávních norem	142
Pojem kanonickoprávní normy	142
Struktura kanonickoprávních norem	145
Strukturní prvky právní normy	145
Druhy hypotéz, dispozicí a sankcí	148
Klasifikace kanonickoprávních norem	150
Subjekty kanonickoprávních norem a komunikace mezi nimi	154
Subjekty kanonickoprávních norem	154
Komunikace mezi subjekty kanonickoprávních norem	156
Platnost kanonickoprávních norem	157
Působnost kanonickoprávních norem	162
Časová působnost (účinnost)	162
Územní působnost	165
Osobní působnost	167
Věcná působnost	169
Neúčinnost kanonickoprávních norem v individuálních případech	170
Dispenz a privilegium	170
Pochybnost	171
Neznalost a omyl	172
Epikie	173
Výklad kanonickoprávních norem	175
Typy výkladu z hlediska subjektu interpretace	176
Výklad autentický, resp. legální	177
Výklad forezní	178
Výklad úřední	178
Výklad doktrinární	178
Typy výkladu z hlediska metody interpretace	179
Výklad gramatický	180
Výklad systematický	180
Výklad teleologický	181
Výklad historický	182
Výklad logický	183
Typy výkladu z hlediska poměru designantu a designátu	187
Výklad doslovný	188
Výklad rozšiřující	188
Výklad zužující	188
Vyplnění mezer v normách církevních zákonů	190
Kanonickoprávní principy	193
Systém kanonického práva	197
Jednota a diferencovanost systému kanonického práva	197
Členění systému kanonického práva	198

Odvětví kanonického práva	200
Ústavní právo	201
Řeholní právo	202
Magisteriální právo	203
Sanktifikační právo	204
Manželské právo	204
Majetkové (patrimoniální) právo	205
Trestní právo hmotné	206
Procesní právo	207
Kanonizační právo	209
Liturgické právo	210
Konkordátní právo	211

ČÁST ČTVRTÁ: REALIZACE KANONICKÉHO PRÁVA

Kanonickoprávní vztahy	217
Pojem a struktura kanonickoprávního vztahu	218
Pojem kanonickoprávního vztahu	218
Struktura kanonickoprávního vztahu	219
Kanonickoprávní skutečnosti	219
Subjektivní kanonickoprávní skutečnosti	221
Právní jednání	221
Protiprávní jednání	223
Objektivní kanonickoprávní skutečnosti	223
Právní události	223
Protiprávní stavy	224
Svátosti jako kanonickoprávní skutečnosti	224
Čas jako právní událost	225
Preskripce (vydržení a promlčení)	225
Prekluze	227
Počítání času	228
Právní domněnky a fikce	231
Právní domněnky	231
Právní fikce	232
Subjekty kanonickoprávního vztahu	233
Účastníci právního dění v církvi	233
Fyzické osoby	233
Právnícké osoby	235
Orgány veřejné moci	236
Způsobilost k právům a povinnostem	237
Způsobilost k právnímu jednání	239
Způsobilost k protiprávnímu jednání	241
Obsah kanonickoprávního vztahu	242

Subjektivní právo (oprávnění)	243
Právní povinnost.	244
Objekt (předmět) kanonickoprávního vztahu	245
Aplikace kanonického práva	247
Pojem aplikace kanonického práva	248
Etapy aplikace kanonického práva	249
Zjištění skutkového stavu případu (<i>quaestiones facti</i>)	249
Právní kvalifikace případu (<i>quaestiones iuris</i>)	252
Subsumpce skutkového stavu pod právní normu; uvážení aplikujícího orgánu.	253
Vydání aktu aplikace práva.	255
Akty aplikace kanonického práva.	255
Pojem aktu aplikace kanonického práva	255
Klasifikace aktů aplikace kanonického práva	256
Vlastnosti aktů aplikace kanonického práva.	260
Právní moc	260
Účinnost	262
Vykonatelnost.	263
Struktura aktů aplikace práva.	264
Struktura soudních aktů aplikace práva (rozsudků)	264
Struktura správních aktů aplikace práva.	266
Kanonickoprávní odpovědnost	269
Pojem kanonickoprávní odpovědnosti.	269
Protiprávní jednání a jeho následky	270
Kanonickoprávní delikty.	272
Skutková podstata právního deliktu a její znaky.	272
Subjekt deliktu	272
Subjektivní stránka deliktu	273
Objekt deliktu.	275
Objektivní stránka deliktu	276
Klasifikace deliktů	277
 ČÁST PÁTÁ: CÍRKEV, VEŘEJNÁ MOC A PRÁVO	
Otázka justifikace moci v církvi	283
Proč vůbec moc v církvi?	284
Proč moc jen pro duchovní?	288
Moc a úřady v církvi	293
Pojem moci v církvi	294
Klasifikace jurisdikční moci.	295
Bipartice moci podle originarity.	295

Moc řádná	295
Moc delegovaná	298
Tripartice moci podle obsahu	299
Moc zákonodárná	300
Moc soudní	300
Moc výkonná (správní)	301
Doplnění výkonné moci (princip <i>Ecclesia supplet</i>)	302
Zánik jurisdikční moci	304
Církevní úřady	305
Pojem církevního úřadu	305
Obsazování církevních úřadů	306
Pozbytí církevních úřadů	310

Právo v církvi	313
Proč vůbec právo v církvi? (otázka po justifikaci kanonického práva)	313
Zákonnost v církvi: pojem a kanonickoprávní záruky	315
Pojem zákonnosti a její aspekty	315
Právní záruky zákonnosti v církvi	316
Prostředky nápravy vadných normativních právních aktů	317
Prostředky nápravy vadných individuálních právních aktů; správní soudnictví	318
Neplatnost vadných právních úkonů	320
Kontrola nad dodržováním zákonnosti	323
Rozhodování sporů	325
Právní donucení	325
Legitimita kanonického práva	327
Permanence kanonického práva	329
Dynamika a stabilita kanonického práva	331
Efektivita kanonického práva a jeho působení v církvi	335
Kanonické právo a informatika	338

ČÁST ŠESTÁ: KANONICKÉ PRÁVO A HODNOTY

Kanonickoprávní axiologie	345
Kanonické právo jako hodnotící i hodnotový systém	346
Kanonické právo jako hodnotící systém	347
Kanonické právo jako hodnota	347
Právní vědomí křesťanů	348
Kanonické právo a svoboda křesťana	351
Svoboda od hříchu a od Zákona a „směnitost“ svobody	352
Svoboda v právu	354
Svoboda v kanonickém právu	356
Svoboda křesťana a jeho podřízenost pastýřům církve	359

Kanonické právo a spravedlnost	363
Pojem, principy a klasifikace spravedlnosti	363
Sociální spravedlnost v učení a právu katolické církve	366
Kanonické právo a právní jistota křesťana v církvi	369
Pojem právní jistoty	369
Vymahatelnost kanonického práva	370
Ochrana subjektivních práv; nabytá práva	372
Předvídatelnost aplikace práva, předpoklady seznatelosti práva	374
Obecná dostupnost právních předpisů	375
Jasnost a srozumitelnost právních norem	376
Nepřípustnost retroaktivity právních norem	376
Právní moc rozhodnutí	378
Aplikace právních sankcí	379
Právo na zákonný proces	381
Kanonické právo a kultura	387
Právní kultura (právní styl)	388
Kultura kanonického práva	388
Kanonické právo jako součást duchovní kultury	390
Závěr	393
Příloha: 88 právních pravidel z Knihy šesté Bonifáce VIII.	395
Shrnutí	405
Summary	407
Seznam použitých pramenů	409
Seznam použité, resp. doporučené literatury	415
Slovník vybraných latinských výrazů a sentencí (použitých v textu)	423
Jmenný rejstřík	433
Věcný rejstřík	439

Seznam zkratek

AAS	Acta Apostolicae Sedis
ABGB	Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch
AIS	Automatizované informační systémy
AK	Apoštolská konstituce
ASPI	Automatizovaný systém právních informací
ASS	Acta Sanctae Sedis
ATK	Akademia Teologii Katolickiej (Warszawa)
AUC	Acta Universitatis Carolinae
AV ČR	Akademie věd České republiky
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch
CA	Constitutio Apostolica
CCEO	Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium
CIC/1917	Codex Iuris Canonici (1917)
CIC /1983	Codex Iuris Canonici (1983)
CLS	Critical Legal Studies
ČBK	Česká biskupská konference
ČNR	Česká národní rada

D	Digesta seu Pandectae
DRR	Decisiones Rotae Romanae
Dt	Deuteronomium (5. kniha Mojžíšova)
Ef	List sv. apoštola Pavla Efezanům
EU	Evropská unie
Ex	Exodus (2. kniha Mojžíšova)
Gal	List sv. apoštola Pavla Galatanům
Gen	Genesis (1. kniha Mojžíšova)
GS	Gaudium et spes
IT	informační technologie
in VI°	in Libro Sexto Bonifatii VIII
JU	Jihočeská univerzita
KBS	Konferencia biskupov Slovenska
KKC	Katechismus katolické církve
1 Kor	První list sv. apoštola Pavla Korintánům
KUL	Katolická univerzita Jana Pavla II. v Lublinu
LEF	Lex Ecclesiae fundamentalis
LegSys	legislativa systematicky
Lev	Leviticus (3. kniha Mojžíšova)
LG	Lumen gentium
MGH	Monumenta Germaniae historica
MK	Münsterischer Kommentar zum Codex Iuris Canonici
MP	motu proprio
Mt	Evangelium podle sv. Matouše
OSN	Organizace spojených národů
OZ	občanský zákoník
1 Petr	První list sv. apoštola Petra
PB	Pastor bonus
PC	personal computer, osobní počítač
PČR	Parlament České republiky
PL	Patrologia Latina
Pl. ÚS	Plénium Ústavního soudu
qu.	quaestio
RCP	Revue církevního práva - Church Law Review
ř. z.	říšský zákoník
Řím	List sv. apoštola Pavla Římanům
Sb.	Sbírka zákonů
Sb. z. a n.	Sbírka zákonů a nařízení
Sk	Skutky apoštolů
S. C.	Sacra Congregatio
S. Th.	Summa theologiae (ev. theologica)
SChr	Sapientia christiana
Tit	List Titovi

TT	Teologické texty
UK	Univerzita Karlova
UP	Univerzita Palackého
UR	Unitatis redintegratio
ÚS	Ústavní soud
v.	versus
VS	Veritatis splendor
Ž	Žalm

Úvod

Motto:

*Neexistuje nic praktičtějšího než dobrá teorie.
(Tomáš Petráček)*

K sepsání předložené Teorie kanonického práva jsme se odhodlali z dvojího důvodu. Jednak proto, že žádná monografie nebo učebnice teorie kanonického práva v českém jazyce nebyla doposud napsána ani do češtiny přeložena. Jedině profesor Edward Górecki (* 1930) vydal pro posluchače teologické fakulty Palackého univerzity v Olomouci dvoudílné *Obecné normy Kodexu kanonického práva Jana Pavla II.*¹ Avšak nehledě k tomu, že tato výtečná publikace je už dávno rozebrána,² není ani učebnicí teorie kanonického práva v přesném smyslu toho slova. Jistěže je pravda (a budeme se k ní vracet), že první kniha aktuálního kodexu latinské církve představuje teorii kanonického práva v normativní podobě – ale nikoli teorii celou a zejména ne systematicky podanou.

Teorie kanonického práva, chápána jako disciplína o základních teoretických otázkách kanonického práva, které jsou všem odvětvím kanonického práva společné a rámec těchto jednotlivých odvětví přesahují, se na teologic-

1 Olomouc 1993 (část I.) a 1994 (část II.).

2 Stejně jako *Teoria prawa kościelnego* (Warszawa 1992) od Remigiusza Sobańskiego (* 1930), emeritního profesora na ATK ve Varšavě.

kých fakultách (ovšem – bohužel – i na fakultách kanonického práva) vyučuje ke škodě věci spíše výjimečně. Patří k velkým zásluhám zesnulého profesora kanonického práva na Katolické teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze Miroslava Zedníčka (1931–2012), že pro posluchače zavedl alespoň jakési minimum *obecné* teorie práva. Dnes je KTF UK jednou z mála teologických fakult³, kde mezi povinné předměty oboru „katolická teologie“ patří alespoň jednosemestrální disciplína Teorie a filozofie práva (od roku 2017 rozšířená na Teorie a dějiny práva, jejíž součástí je i stručný přehled právní filozofie). Tím druhým, neméně závažným důvodem k sepsání je skutečnost, že nikoli pro neznalost platného kanonického práva, nýbrž pro neznalost jeho *teorie* bývá toto právo chybně interpretováno a aplikováno – méně často v kanonickém řízení soudním, daleko častěji však v řízení správním. Jeho teorie bývá chybně podceňována ve prospěch pochybené jakési „kanonické praxe“. Nelze také nevidět (kriticky do vlastních řad), že nesprávné chápání a následné aplikování kanonického práva v praxi duchovních ve všech stupních způsobuje zmatek v běžném životě věřících (opět ve všech částech), kteří pak někdy chápou právo církve buď jako zcela nadbytečné, nebo minimálně komplikující „radostný život z Boha“.⁴ Rádi bychom zde proto citovali doc. Tomáše Petráčka: „Neexistuje nic praktičtějšího než dobrá teorie. Z promyšlené, správné teorie vychází úspěšná praxe.“⁵

A tím je také dána odpověď na otázku, komu je tato monografie určena. Je určena v první řadě těm, kteří se u nás aplikací kanonického práva profesionálně zabývají nebo budou zabývat: především všem funkcionářům biskupských kurií a soudcům, jakož i dalším členům církevních soudů, pro něž aplikace kanonického práva představuje jejich denní chleba, ale i duchovním v „terénu“, kteří také s kanonickým právem přicházejí nutně do pravidelného styku. A pochopitelně i všem posluchačům oboru *katolická teologie* na teologických fakultách, protože právě z nich se budou oni budoucí kuriální i soudní funkcionáři rekrutovat: aby se uměli orientovat v celkovém mechanismu fungování kanonického práva v církvi a dokázali se na toto právo dívat z určitého nadhledu. To vše je hlavním posláním teorie práva – tím konsekventním pak je vybavit čtenáře potřebným pojmovým aparátem.

Kdo se orientuje v obecné teorii práva, hned po přečtení obsahu poznal, že námi prezentována teorie kanonického práva vychází z obecné teorie práva tak, jak se obvykle přednáší na kontinentálních, a zvláště českých právnických fakultách. Tento *modus operandi* (a přiznáváme: často poněkud suchý) samozřejmě nevnucujeme čtenářům jako jediný možný a častěji rádi citujeme i právní teoretiky z oblasti angloamerické právní kultury (L. L. Fullera, R.

3 A to nejen v ČR a SR, ale např. ani na teologických fakultách římských univerzit.

4 *Evangelium vitae*, Praha 1995, s. 23.

5 *O dobách, kdy církev teologií žila/nežila, a kam to vedlo. S Tomášem Petráčkem rozmlouvá David Vopřada*, in: DOXA, Zpravodaj Katolické teologické fakulty v Praze, roč. 2 (2015–2016), č. 2, s. 2.

Dworkina, H. L. A. Harta...) ⁶ s jejich roztomilým narativním způsobem vyjadřování, který ovšem není o nic méně „vědecký“ než ten náš, kontinentální, a navíc se lépe čte. Proto také pracujeme více s díly „světských“ právních teoretiků než teologů – vždyť předkládaná monografie patří do práva, nikoli do teologie, jakkoli kanonické právo je s teologií blízce příbuzné.

Laskavý čtenář ať od ní neočekává nějaké převratné objevy. Vždyť teorie kanonického práva není ničím jiným než obecnou teorií práva aplikovanou na právo kanonické. Toto její zpracování je vlastně syntézou výsledků naší vědecké práce v oblasti teorie kanonického práva. Není tomu ovšem tak, jako když se obecná teorie práva aplikuje např. na právo občanské – církev není občanskou společností (i když její členové jsou zároveň občany), a také cíl kanonického práva je od cílů práva světského zásadně rozdílný, protože přesahuje čas i prostor. ⁷ Na druhé straně kanonické právo je *skutečným* právem, proto i styčných bodů se světským právem bude dostatek. V předkládané monografii budeme tedy častěji sahat ke komparaci práva kanonického a světského (přirozeně zvláště českého) a vyhodnocovat vzájemné rozdíly. Nechceme se přitom vyhýbat ani otázkám, které zdaleka nejsou jasné, přičemž se právě proto netajíme sympatiemi k *Münsterskému komentáři ke Kodexu kanonického práva* (na rozdíl od mnoha ostatních komentářů a monografií, které o sporných otázkách raději cudně pomlčí), nebo k *Teorii práva* Viktora Knappa (1913–1996), která nás obzvláště inspirovala a k níž se zde častěji vracíme. Odpověď však často bude moci být jen naznačena, třeba i ve dvou či více variantách.

Bude-li řeč o církvi, bude míněna zásadně církev katolická (jen u ní lze totiž bez rozpaků mluvit o právním řádu *stricto sensu*), bude-li řeč o křesťanech, budou proto míněni zásadně katoličtí křesťané (přirozeně nebude-li řečeno nebo nevyplyne-li ze souvislosti něco jiného). Přitom za stejné podmínky bude řeč zásadně o kanonickém právu křesťanského Západu, reprezentovaném jeho hlavním zákoníkem – Kodexem kanonického práva (*Codex Iuris Canonici*, ve zkratce „CIC“) z roku 1983, abychom nezatěžovali text zbytečnými odkazy na východní kodex, ⁸ když si paralelní pasáže lze bez problémů vyhledat např. v nějaké synopsi. ⁹ Bude-li také v textu bez dalšího uvedeno jen číslo kánonu, znamená to, že jde o tento nyní platný západní zákoník katolické církve.

Při výběru knižní i časopisecké literatury doporučené v poznámkovém aparátu jsme obvykle preferovali novější českou (popř. slovenskou) literaturu

6 Zajímavé srovnání těchto amerických právníků přináší ve svém článku Joseph Mendola, profesor univerzity v Nebrasce *Hart, Fuller, Dworkin, and Fragile Norms*, jenž vyšel v čísle 52 tamního časopisu *SMU Law Review* (1999), ss. 111–134.

7 Viz poslední kánon (1752) latinského Kodexu kanonického práva z roku 1983.

8 Východní katolické církve se dočkaly historicky první kodifikace svého práva teprve roku 1990, kdy 18. října téhož roku papež sv. Jan Pavel II. apoštolskou konstitucí *Sacri canones* promulgoval Kodex kánonů východních církví (*Codex canonum ecclesiarum orientalium*).

9 Tak např. J. Budin, G. Ludwig, *Synopsis Corporis Iuris Canonici. Vergleichendes Normenregister der vier Gesetzbücher des katholischen Rechts*, Regensburg 2001; C. G. Fürst, *Canones Synopse zum Codex Iuris Canonici und Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium*, Freiburg 1992.

jakožto tu, která je (i po jazykové stránce) našim čtenářům nejsnáze dostupná. Výjimky z tohoto pravidla jsme činili buď tam, kde jde o dílo mimořádného významu, nebo tam, kde v češtině podobná publikace neexistuje. Tu a tam odkazujeme i na literaturu polskou – vždyť značná část dnešních českých, moravských i slovenských soudců či církevních právníků (včetně samotných autorů monografie) absolvovala fakultu kanonického práva na KUL v polském Lublinu.¹⁰ A kdo by potřeboval podrobný seznam literatury k jednotlivým tématům v hlavních evropských jazycích, nalezne jej např. ve výše zmiňovaném Münsterském komentáři ke Kodexu kanonického práva.¹¹

Úplná bibliografická data všech použitých i doporučených publikací jsme připojili v podrobném seznamu na konci této monografie. Nezdržovali jsme se přitom pátráním po posledním vydání té které publikace (pracovali jsem s tím, co máme „doma“) – ostatně ony ty rozdíly ve vydáních nebývají tak dramatické, jak se uvádí, a kdo chce, může si poslední vydání obvykle snadno dohledat v knihovnách či na internetu. Všem uvedeným autorům, živým i zesnulým, z jejichž prací jsme čerpali, vyjadřujeme tímto své uznání.

Monografie má následující strukturu:

Látka je uspořádána do šesti částí:

První z nich (*Pojem kanonického práva a pojmy související*) vymezuje nejobecnější pojmy teorie práva: pojem práva samého a přístupů k němu, vymezení kanonického práva – jeho pojmu, předmětu a jeho specifických rysů, a konečně jeho vztahu k neprávním normativním systémům – zejména k morálce.

Druhá část (*Kanonické právo jako vědecká a pedagogická disciplína*) je věnována kanonickému právu jednak coby vědnímu oboru (jeho předmětu, metodě a systému), jednak jako disciplíně pedagogické, přednášené na různých právnických učilištích, konečně pak jeho vztahu k teologii.

Ve třetí části (*Kanonické právo v objektivním smyslu*) je pojednáno o kanonickém právu v jeho „statické“ – tedy o jeho formálních pramenech, o jeho normách a konečně o jeho systému.

Čtvrtá část (*Realizace kanonického práva*) se zabývá kanonickým právem v jeho dynamice a analyzuje momenty, kdy se kanonické právo v objektivním smyslu „subjektivizuje“, jelikož dává vznik subjektivním právům a povinnostem svých adresátů: tak je tomu zejména při utváření kanonickoprávních vztahů, při aplikaci kanonického práva veřejnými orgány církve a konečně při uplatňování kanonickoprávní odpovědnosti.

Pátá část (*Církev, veřejná moc a právo*) má blízko k sociologii kanonického práva a zabývá se otázkou justifikace moci v církvi vůbec a kanonického práva (jakožto instrumentu této moci), jeho legitimitou a permanentí,

10 Lublinská katolická univerzita byla založena v roce 1918, v roce 2005 přijala do svého názvu jméno svého nejslavnějšího studenta Karla Wojtyły (roku 1947 zde obhájil licenciát katolické teologie) jako *Katolicki uniwersytet lubelski Jana Pawła II*.

11 Při této práci jsme používali originální německou verzi tohoto komentáře (vychází i v anglickém překladu), kterou aktuálně edičně řídí emeritní profesor kanonického práva v Münsteru Klaus Lüdicke (* 1943).